

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเอกสารและวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา โดยศึกษาจากคำภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ ตำรากฎหมายอิสลาม ตลอดจนเอกสารต่างๆ ที่สามารถรวบรวมได้จากองค์กรอิสลาม สถาบันการศึกษาอิสลาม ผู้รู้ และใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการดังนี้

- 3.1 การศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 การกำหนดประชากรในการวิจัย
- 3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่อไปนี้

- 3.1.1 ความหมายของฟิกฮ์
- 3.1.2 แหล่งที่มาและหลักฐานของฟิกฮ์
- 3.1.3 ประเภทของฟิกฮ์
- 3.1.4 ลักษณะเฉพาะของฟิกฮ์
- 3.1.5 วิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาฟิกฮ์
- 3.1.6 สาเหตุความแตกต่างทางทัศนะของฟิกฮ์
- 3.1.7 มัชฮับต่างๆของฟิกฮ์
- 3.1.8 ฟิกฮ์ในยุคต่างๆ
- 3.1.9 ฟิกฮ์ยุคปัจจุบัน
- 3.1.10 ฟิกฮ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2 การกำหนดประชากรในการวิจัย

3.2.1 ประชากร

3.2.1.1. องค์กรอิสลามในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
- 2) คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางประจำจังหวัด

3.2.1.2. ผู้รู้ศาสนาอิสลามจากปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และสถาบันอิสลามศึกษาระดับอุดมศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2.1.3. ผู้ศึกษาจากสถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และสถาบันอุดมศึกษาอิสลาม

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ทั้งหมด 39 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงซึ่งแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มดังต่อไปนี้

3.2.2.1. ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา จังหวัด ละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

3.2.2.2. ผู้รู้ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางประจำจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา จังหวัดละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน

3.2.2.3. ผู้รู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก สาขานิติศาสตร์อิสลาม จำนวน 3 คน ได้แก่

- 1) ดร.อิสมาอีลลฎูฟี จะปะกียา วิทยาลัยอิสลามยะลา
- 2) ดร. अबดุลฮาติม ไซชิง วิทยาลัยอิสลามยะลา
- 3) ดร. มะรอนิง สาแลมิง วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3.2.2.4. ผู้รู้ที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่มีนักเรียนมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา โรงเรียนละ 1 คน รวมจำนวน 5 คน ซึ่งมีรายชื่อโรงเรียนที่ได้คัดเลือกดังนี้

- 1) โรงเรียนครุศาสนวิทยา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี
- 2) โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
- 3) โรงเรียนคารุสสลาม อำเภอ ระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- 4) โรงเรียนท่าใหญ่วิทยา อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 5) โรงเรียนพัฒนาการศึกษามูลนิธิ อำเภอ เมือง จังหวัดสตูล

3.2.2.5. ผู้รู้ที่ได้รับมอบหมายจากปอเนาะที่มีนักเรียนมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา ปอเนาะละ 1 คนรวมจำนวน 5 คน ซึ่งมีรายชื่อปอเนาะที่ได้คัดเลือกดังนี้

- 1) ปอเนาะบาบอเสะวารอู อำเภอ สายบุรี จังหวัดปัตตานี
- 2) ปอเนาะบือแนกือตีส อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
- 3) ปอเนาะสุบลิสสลาม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- 4) ปอเนาะ เกาะทาก อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
- 5) ปอเนาะ ช้างคลอง อำเภอ เมือง จังหวัดสตูล

3.2.2.6. ผู้ศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และปอเนาะที่มีนักเรียนมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูลและสงขลา โรงเรียนและปอเนาะละ 1 คน รวมจำนวน 10 คน ดังรายชื่อ โรงเรียนในข้อ 4 และรายชื่อปอเนาะในข้อ 5

3.2.2.7. ผู้ศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากสถาบันอุดมศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันละ 3 คน รวมจำนวน 6 คน ซึ่งมีรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาอิสลามดังนี้

- 1) วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2) วิทยาลัยอิสลามยะลา

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 คน

3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

3.3.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลังจากได้ศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากตำราและงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำแนวทางที่ศึกษามาประกอบการสร้างเครื่องมือ โดยแบ่งเครื่องมือสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์จำนวน 2 ชุด คือ

แบบสัมภาษณ์ตามชุดที่ 1 เครื่องมือสำหรับสำรวจความคิดเห็นของ
องค์กรอิสลามและผู้รู้

แบบสอบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เครื่องมือสำหรับสำรวจความคิดเห็นของผู้
ศึกษา

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สำหรับองค์กรอิสลามและผู้รู้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม และด้าน
การวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม และด้าน
การวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับผู้ศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม และด้าน
การวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษากฎหมายอิสลามใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม และด้าน
การวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม

3.3.2 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษา
กฎหมายอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.3.2.1 . ศึกษาแนวการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบ
การศึกษากฎหมายอิสลาม จากเอกสาร วารสารอินเทอร์เน็ต ตำรา บทความ ผลงานวิจัย และสิ่งพิมพ์
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย นำมาเป็น
แนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.3.2.2 . สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้น 2 ชุด แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์
ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง พิจารณาตรวจสอบความ
เที่ยงตรงตามเนื้อหา สำนวน ภาษา และข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้
ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.3.2.3 . นำแบบสัมภาษณ์ที่อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่
ปรึกษาร่วมตรวจสอบความถูกต้องแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้รู้และผู้ศึกษาในจังหวัดสงขลาจำนวน 5
คน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ผู้รู้และผู้ศึกษาปอเนาะเกาะตากอำเภ
จะนะจังหวัดสงขลา ผู้รู้และผู้ศึกษาโรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิอำเภจะนะจังหวัดสงขลา เพื่อ
ปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และใช้ในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริงต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

3.4.1. ยื่นคำร้องถึงวิทยาลัยอิสลามศึกษา เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ
ในการเก็บข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3.4.2 . นำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสัมภาษณ์ไปขอความ
อนุเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ พร้อมกับนัดหมายวัน
และเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์

3.4.3 . ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปหากลุ่มตัวอย่างตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายด้วยตนเอง โดยได้พบกับกลุ่มตัวอย่างที่มาตามนัดหมายแล้ว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายและแปลข้อความที่เป็นภาษามลายูถิ่นให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้าใจภาษาไทย รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 1 ปี คือ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2548 ผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ทั้งนี้สาเหตุที่ใช้เวลามากในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นเพราะการเดินทางที่ไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร เป็นเพราะเหตุการณ์ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSSWIN (Statistical Package for the Social Sciences for Microsoft Windows) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.5.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้รู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย 2 วิธี

1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSWIN ดังนี้

- สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการ

หาค่าร้อยละ

- ความคิดเห็นของผู้รู้ เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษา

กฎหมายอิสลามใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาข้อมูลกฎหมายอิสลาม และด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม ใช้วิธีหาค่าร้อยละ

2) ข้อเสนอแนะอื่นๆจากผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการจัดการ

เรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาข้อมูลกฎหมายอิสลาม และด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Content Analysis ใช้การหาค่าและประโยคหลัก นำมาวิเคราะห์จัดเข้าหมวดหมู่ หาค่าความถี่ของคำหลักและประโยคหลัก และสรุปเป็นคำบรรยาย

3.5.2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธี

1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSWIN ดังนี้

- สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการ

หาค่าร้อยละ

- ความคิดเห็นของผู้ศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบการศึกษา

กฎหมายอิสลามใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านแหล่งที่มาข้อมูลกฎหมายอิสลาม และด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม ใช้วิธีหาค่าร้อยละ

2) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้าน

แหล่งที่มาข้อมูลกฎหมายอิสลาม และด้านการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Content Analysis ใช้การหาค่าและประโยคหลัก นำมาวิเคราะห์จัดเข้าหมวดหมู่ หาค่าความถี่ของคำหลักและประโยคหลัก และสรุปเป็นคำบรรยาย

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบทั้งหมด}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

เช่น

$$\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด} = 23$$

$$\text{จำนวนคำตอบ} = 4$$

4

$$\frac{4}{23} \times 100 = 17.39$$

23

$$\text{ดังนั้นค่าร้อยละ} = 17.39$$